

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

25. února 2016 *

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 80/987/EHS — Sbližování právních předpisů členských států týkajících se ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele —
Oblast působnosti — Nesplacené mzdové pohledávky námořníků pracujících na palubě plavidla plujícího pod vlajkou třetího státu — Zaměstnavatel se statutárním sídlem v tomto třetím státě —
Pracovní smlouva řídící se právem téhož třetího státu — Úpadek zaměstnavatele prohlášený ve členském státě, v němž má skutečné sídlo — Článek 1 odst. 2 — Příloha bod II část A —
Vnitrostátní právní předpisy stanovící záruku nesplacených mzdových pohledávek námořníků pouze v případě jejich opuštění v zahraničí — Úroveň ochrany, která není rovnocenná ochraně stanovené směrnicí 80/987“

Ve věci C-292/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Symvoulio tis Epikrateias (Státní rada, Řecko) ze dne 5. května 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 13. června 2014, v řízení

Elliniko Dimosio

proti

Stefanosi Stroumpoulisovi,

Nikolaosi Koumpanosovi,

Panagiotisi Renierisovi,

Charalamposi Renierisovi,

Ioannisi Zachariasovi,

Dimitriosi Lazarou,

Apostolosi Chatzisotiriou,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda třetího senátu vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal (zpravodajka) a K. Jürimäe, soudci,

generální advokát: P. Cruz Villalón,

* Jednací jazyk: řečtina.

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za řeckou vládu X. Basakou a I. Kotsoni, jakož i K. Georgiadisem, jako zmocněnci,
- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyni, ve spolupráci s B. Tidore, avvocato dello Stato,
- za Evropskou komisi M. Patakia a J. Enegrenem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 24. září 2015,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice Rady 80/987/EHS ze dne 20. října 1980 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele (Úř. věst. L 283, s. 23; Zvl. vyd. 05/01, s. 217).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Elliniko Dimosio (řecký stát) na straně jedné a S. Stroumpoulisem, N. Koumpanosem, P. Renierisem, Ch. Renierisem, I. Zachariasem, D. Lazarouem a A. Chatzisotiriouem na straně druhé ohledně újmy, kterou posledně uvedení údajně utrpěli z důvodu vadného provedení směrnice 80/987 do vnitrostátního práva.

Právní rámec

ÚMP

- 3 Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu, která byla podepsána v Montego Bay dne 10. prosince 1982 a vstoupila v platnost dne 16. listopadu 1994 (dále jen „ÚMP“), byla ratifikována Maltskou republikou dne 20. května 1993 a Řeckou republikou dne 21. července 1995 a potvrzena jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 98/392/ES ze dne 23. března 1998 o uzavření Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu ze dne 10. prosince 1982 a dohody ze dne 28. července 1994 o provedení části XI této úmluvy Evropským společenstvím (Úř. věst. L 179, s. 1; Zvl. vyd. 04/03, s. 260).
- 4 Článek 91 odst. 1 ÚMP stanoví:
„Každý stát stanoví podmínky pro udělení své státní příslušnosti plavidlům, pro registraci plavidel na svém území a pro právo plout pod jeho vlajkou. Plavidla mají státní příslušnost toho státu, pod jehož vlajkou jsou oprávněny plout, musí zde však být skutečné pouto mezi státem a plavidlem.“
- 5 Článek 92 ÚMP, nadepsaný „[p]rávní postavení plavidel“, v odstavci 1 stanoví:
„Plavidla plují pod vlajkou pouze jediného státu, a až na výjimečné případy výslovně uvedené v mezinárodních smlouvách nebo v této úmluvě, podléhají na volném moři jeho výlučné jurisdikci. [...]“

6 Podle článku 94 ÚMP, nadepsaného „[p]ovinnosti státu vlajky“:

„1. Každý stát účinně uplatňuje svou jurisdikci a kontrolu ve správních, technických a sociálních záležitostech nad plavidly, která plují pod jeho vlajkou.

2. Každý stát zejména:

[...]

b) uplatňuje jurisdikci podle svého vnitrostátního práva nad každým plavidlem plujícím pod jeho vlajkou a nad jeho velitelem, důstojníky a posádkou ve správních, technických a sociálních záležitostech, které se plavidla týkají.

[...]“

Římská úmluva

7 Článek 3 odst. 1 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, jež byla otevřena k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. L 266, s. 1, dále jen „Římská úmluva“), stanoví:

„Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. [...]“

8 Článek 6 Římské úmluvy stanoví:

„1. Bez ohledu na článek 3 nesmí být zaměstnanec v případě pracovních smluv v důsledku volby rozhodného práva stranami zbaven ochrany, kterou mu poskytují imperativní ustanovení práva, které by bylo použito podle odstavce 2 v případě neexistence volby rozhodného práva.

2. Bez ohledu na článek 4 se pracovní smlouva v případě neexistence volby rozhodného práva podle článku 3 řídí:

a) právem země, v níž zaměstnanec při plnění smlouvy obvykle vykonává svoji práci, i když je dočasně zaměstnán v jiné zemi, nebo

b) právem země, v níž se nachází provozovna, u které je zaměstnán, nevykonává-li zaměstnanec obvykle svou práci v jediné zemi;

vyplývá-li však z okolností, že pracovní smlouva úže souvisí s jinou zemí, použije se na smlouvu právo této země.“

9 Článek 10 uvedené úmluvy, nadepsaný „[p]ůsobnost práva rozhodného pro smlouvu“, v odstavci 1 stanoví:

„Právem rozhodným pro smlouvu podle článků 3 až 6 a článku 12 této úmluvy se řídí zejména:

a) výklad;

b) plnění závazků vyplývajících ze smlouvy;

c) důsledky úplného nebo částečného porušení těchto závazků včetně stanovení škody, jsou-li stanoveny právem a v rámci pravomocí přiznaných soudu jeho procesním právem;

d) různé způsoby zániku závazku, včetně promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby;

e) důsledky neplatnosti smlouvy.“

Směrnice 80/987

10 S ohledem na dobu rozhodnou z hlediska skutečností dotčených v původním řízení je třeba, jak správně uvedl předkládající soud, vycházet z ustanovení směrnice 80/987 ve znění před změnami provedenými směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/74/ES ze dne 23. září 2002 (Úř. věst. L 270, s. 10; Zvl. vyd. 05/04, s. 261). Směrnice 80/987 byla mezitím zrušena a nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/94/ES ze dne 22. října 2008 o ochraně zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele (Úř. věst. L 283, s. 36).

11 V prvním až čtvrtém bodě odůvodnění směrnice 80/987 bylo uvedeno:

„vzhledem k tomu, že je nezbytné přijmout předpisy na ochranu zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele, především pro zaručení úhrady jejich nesplacených pohledávek, s ohledem na nezbytnost vyrovnaného hospodářského a sociálního rozvoje ve Společenství;

vzhledem k tomu, že mezi členskými státy přetrvávají rozdíly, pokud jde o rozsah ochrany zaměstnanců v této oblasti; že je vhodné směřovat k omezení těchto rozdílů, které mohou mít přímý vliv na fungování společného trhu;

vzhledem k tomu, že je proto vhodné podpořit sbližování právních předpisů při udržení jejich zvýšené úrovně [ve] smyslu článku 117 Smlouvy;

vzhledem k tomu, že v důsledku zeměpisné polohy a současné struktury pracovních míst je trh práce v Grónsku zásadně odlišný od ostatních oblastí ve Společenství“.

12 Článek 1 této směrnice stanovil:

„1. Tato směrnice se vztahuje na pohledávky zaměstnanců vyplývající z pracovních smluv nebo pracovních poměrů vůči zaměstnavatelům, kteří se nacházejí v platební neschopnosti ve smyslu čl. 2 odst. 1.

2. Členské státy mohou výjimečně vyloučit z oblasti působnosti této směrnice pohledávky některých zaměstnanců z důvodu zvláštní povahy pracovní smlouvy nebo pracovního poměru zaměstnanců nebo z důvodu existence jiné formy záruky, jež poskytuje zaměstnancům ochranu, která je rovnocenná ochraně vyplývající z této směrnice.

Seznam kategorií zaměstnanců uvedených v prvním pododstavci je uveden v příloze.

3. Tato směrnice se nevztahuje na Grónsko. Tato výjimka bude znovu přezkoumána, dojde-li ke změnám ve struktuře zaměstnanosti v této oblasti.“

13 Seznam uvedený v bodě II přílohy uvedené směrnice vyjmenovával „[z]aměstnanc[e]“ požívající jiné formy záruk“. Pokud jde o Řeckou republiku, zahrnoval tento seznam „[p]osádky námořních plavidel“.

14 Článek 2 směrnice 80/987 stanovil:

„1. Pro účely této směrnice je zaměstnavatel považován za platebně neschopného,

a) pokud bylo požádáno o zahájení řízení o majetku zaměstnavatele podle příslušných právních a správních předpisů dotčeného členského státu za účelem kolektivního uspokojení pohledávek věřitelů, které umožňuje přihlédnout k pohledávkám uvedeným v čl. 1 odst. 1, a

- b) pokud orgán, který je na základě zmíněných právních a správních předpisů příslušný,
 - buď rozhodl o zahájení řízení,
 - nebo konstatoval konečné zavření podniku nebo provozovny zaměstnavatele a nedostatek volných aktiv opravňujících k zahájení řízení.

2. Tato směrnice se nedotýká vnitrostátního práva, pokud jde o definice výrazů ‚zaměstnanec‘, ‚zaměstnavatel‘, ‚odměna‘, [...]“

- 15 Článek 3 odst. 1 této směrnice stanovil, že „[č]lenské státy přijmou opatření nezbytná k tomu, aby záruční instituce zajišťovaly [...] úhradu nesplacených pohledávek zaměstnanců, které vyplývají z pracovních smluv nebo z pracovních poměrů a týkají se odměny za období před určeným dnem.“

- 16 Podle článku 5 uvedené směrnice:

„Členské státy upraví podrobnosti organizace, financování a fungování záručních institucí, které budou v souladu zejména s těmito zásadami:

[...]

- b) zaměstnavatelé musí přispívat na financování, ledaže je plně zajištěno orgány veřejné moci;
- c) povinnost institucí uhradit pohledávky je nezávislá na splnění povinnosti přispívat na financování.“

Řecké právo

- 17 Zákon 1836/1989 a nařízení prezidenta 1/1990 (FEK A' 1) přijaté na základě ustanovení tohoto zákona zajišťují provedení směrnice 80/987.

- 18 Článek 29 zákona 1220/1981, který doplňuje a mění předpisy o řídicím orgánu přístavu Pireus (FEK A' 296), stanoví:

„1. V případě opuštění řeckých námořníků sloužících na lodích plujících pod řeckou vlajkou nebo na cizích lodích, která mají smlouvu s důchodovým fondem pro námořníky [„Naftiko Apomachiko Tameio“], v zahraničí, jestliže vlastník lodi nedodrží platné předpisy týkající se odměňování a stravy:

- a) důchodový fond pro námořníky vyplátí z ‚fondu pro případ nemoci a nezaměstnanosti‘ částku odpovídající nejvýše třem měsíčním odměnám za nezaplacený základní plat a příspěvky, jak byly stanoveny v kolektivních smlouvách;
- b) oprávněným osobám je zajištěn návrat prostřednictvím Domova pro námořníky, v souladu s platnými předpisy a prostřednictvím úhrady základních cestovních výdajů.

[...]

2. Postup stanovený v předchozím odstavci není povinný u námořníka, který dá přednost pokračování smlouvy; pokud však obdržel prostředky na návrat do vlasti nebo přijal nabízenou jízdenku, jeho námořnická pracovní smlouva je ze zákona ukončena ‚z důvodu opuštění námořníka vlastníkem lodi v zahraničí‘ [...]

[...]

5. Vyplacení dávky podle odstavce 1 vede k zániku odpovídajících pohledávek vyplývajících z pracovního poměru; případný dlužný zůstatek vyplatí oprávněným jejich zaměstnavatel nebo osoby, které jsou s ním společně odpovědné.

[...]"

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 19 Dne 14. července 1994 žalobci v původním řízení, řečtí námořníci s bydlištěm v Řecku, uzavřeli v Pireu (Řecko) se společností Panagia Malta Ltd (dále jen „Panagia Malta“), jejíž statutární sídlo se nachází v La Valettě (Malta), smlouvy, kterými byly najati k práci na výletní lodi plující pod maltskou vlajkou, kterou vlastnila uvedená společnost. Tyto smlouvy obsahovaly ustanovení, že se řídí maltským právem.
- 20 Tato loď měla být předmětem dočasného pronájmu v létě 1994, avšak z důvodu zajištění byla od září 1992 zadržována v přístavu Pireus. Žalobci v původním řízení, kteří neobdrželi mzdu za dobu po jejich přijetí, kdy zůstali na lodi v očekávání uvedeného dočasného pronájmu, který se nakonec neuskutečnil, výše uvedené smlouvy dne 15. prosince 1994 ukončili.
- 21 Rozhodnutím 1636/1995 Monomeles Protodikeio Peireos (soud prvního stupně v Pireu rozhodující samosoudcem) uložil společnosti Panagia Malta vyplatit žalobcům v původním řízení částky odpovídající jejich mzdám, jejich nákladům na stravu na lodi, příspěvkům na dovolenou, jakož i odstupnému za ukončení smlouvy, a to včetně úroků.
- 22 V návaznosti na nová zajištění byla dotčená loď dne 7. června 1995 prodána v dražbě. Během téhož roku prohlásil Polymeles Protodikeio Peireos (soud prvního stupně v Pireu) úpadek společnosti Panagia Malta. Třebaže žalobci v původním řízení své pohledávky přihlásili, nedosáhli v rámci uvedeného úpadku žádné platby z důvodu nedostatku zpeněžitelného majetku.
- 23 Obrátili se tedy na pracovní úřad (Organismos Apascholisis Ergatikou Dynamikou) za účelem dosáhnout ochrany poskytované pracovníkům v případě platební neschopnosti zaměstnavatele. Tato ochrana jim byla odeprána z důvodu, že jakožto námořníci krytí zárukami v jiné formě jsou vyloučeni z působnosti směrnice 80/987 a nespadají ani do působnosti nařízení prezidenta 1/1990.
- 24 Dne 11. října 1999 žalobci v původním řízení zahájili řízení u Diokitiko Protodikeio Athinon (správní soud prvního stupně v Athénách) směřující k určení odpovědnosti řeckého státu z důvodu, že nezajistil námořním posádkám v souladu se směrnicí 80/987 přístup k záruční instituci nebo, při její neexistenci, k ochraně rovnocenné ochraně vyplývající z uvedené směrnice.
- 25 Vzhledem k tomu, že uvedený soud jejich návrh zamítl, podali žalobci v původním řízení proti tomuto rozhodnutí odvolání. Dioikitiko Efeteio Athinon (odvolací správní soud v Athénách) rozsudkem 1063/2005 uvedené rozhodnutí zrušil a rozhodl, že směrnice 80/987 je v tomto případě použitelná, jelikož Panagia Malta provozovala podnikatelskou činnost v Řecku, zemi, kde se nacházelo její skutečné sídlo, a dotčená loď plula pod výhodnou vlajkou. Odvolací soud kromě toho měl za to, že při provedení směrnice 80/987 do vnitrostátního práva řecký stát nesprávně nezajistil takovým zaměstnancům, jakými jsou žalobci v původním řízení, ochranu, kterou tato směrnice stanoví. V tomto ohledu měl uvedený soud zejména za to, že na rozdíl od toho, co vyžaduje čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice, neposkytuje článek 29 zákona 1220/1981 dotčeným osobám ochranu rovnocennou ochraně vyplývající z této směrnice.
- 26 Proti uvedenému rozsudku podal řecký stát kasační opravný prostředek k Symvoulío tis Epikrateias (Státní rada).

- 27 Předkládající soud má za to, že tento kasační opravný prostředek vyvolává otázky výkladu unijního práva. Odkazuje v této souvislosti zejména na články 91, 92 a 94 ÚMP a na mezinárodní obyčej, který tato ustanovení odrážejí, jakož i na rozsudek Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453), ve kterém Soudní dvůr mimo jiné rozhodl, že podle mezinárodního práva má plavidlo v zásadě pouze jednu státní příslušnost, a sice státní příslušnost státu, v němž je registrováno, takže členský stát nemůže zacházet s plavidlem již registrovaným ve třetím státě jako s plavidlem plujícím pod jeho vlajkou na základě okolnosti, že toto plavidlo má k tomuto členskému státu skutečné pouto.
- 28 Za těchto podmínek se Symvoulis tis Epikrateias (Státní rada) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Požívají ve smyslu ustanovení směrnice 80/987 námořníci členského státu, kteří sloužili na lodi plující pod vlajkou státu, který není členem Evropské unie, u nesplacených pohledávek, které mají vůči plavební společnosti – která má statutární sídlo na území tohoto třetího státu, ale skutečné sídlo na území dotčeného členského státu, a na kterou byl právě z důvodu tohoto sídla soudem tohoto členského státu v souladu s jeho právními předpisy prohlášen úpadek – ochrany poskytované touto směrnicí, s přihlédnutím k cíli, který tato směrnice sleduje, a bez ohledu na to, že pracovní smlouvy se řídí právem třetího státu a členský stát nemůže po vlastníkově lodi, který nepodléhá jeho právnímu řádu, požadovat příspěvek na financování záruční instituce?
- 2) Je třeba ve smyslu ustanovení směrnice 80/987 považovat za rovnocennou ochranu platbu základních mezd a náhrad stanovených příslušnými kolektivními smlouvami, upravenou článkem 29 zákona č. 1220/1981 a vyplácenou důchodovým fondem pro námořníky, ve prospěch řeckých námořníků sloužících na lodi plující pod řeckou vlajkou nebo na cizí lodi, která uzavřela smlouvu s tímto fondem, nanejvýš za tři měsíce, v případě stanoveném v uvedeném článku, tedy pouze tehdy, když byli námořníci opuštěni v zahraničí?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 29 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda směrnice 80/987 musí být vykládána v tom smyslu, že s výhradou případného uplatnění čl. 1 odst. 2 této směrnice námořníci bydlící v členském státě, které najala v tomto státě společnost, jež má statutární sídlo ve třetím státě, ale jejíž skutečné sídlo je v uvedeném členském státě, jako zaměstnanci k práci na palubě výletní lodi ve vlastnictví této společnosti plující pod vlajkou uvedeného třetího státu na základě pracovní smlouvy, podle níž je rozhodným právem právo tohoto třetího státu, musí mít poté, co byl na uvedenou společnost soudem dotčeného členského státu v souladu s jeho právními předpisy prohlášen úpadek, v souvislosti s nesplacenými mzdovými pohledávkami, které mají vůči této společnosti, nárok na ochranu upravenou uvedenou směrnicí.
- 30 Je důležité připomenout, že podle ustálené judikatury sleduje směrnice 80/987 sociální cíl, kterým je zajistit všem zaměstnancům minimální ochranu na unijní úrovni v případě platební neschopnosti zaměstnavatele úhradou nesplacených pohledávek vyplývajících z pracovních smluv nebo pracovních poměrů a týkajících se odměny za dané období (viz zejména rozsudky Maso a další, C-373/95, EU:C:1997:353, bod 56; Walcher, C-201/01, EU:C:2003:450, bod 38, jakož i Tümer, C-311/13, EU:C:2014:2337, bod 42). V této souvislosti Soudní dvůr opakovaně zdůraznil, že mzdové pohledávky mají ze své podstaty pro dotčené osoby velký význam (viz zejména rozsudek Visciano, C-69/08, EU:C:2009:468, bod 44 a citovaná judikatura).
- 31 V tomto ohledu počítá směrnice 80/987 zejména se zvláštními zárukami úhrady takových nesplacených pohledávek (viz rozsudek Francovich a další, C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 3).

- 32 Pokud jde o určení osob, v jejichž prospěch jsou tyto záruky stanoveny, je třeba připomenout, že podle svého čl. 1 odst. 1 se směrnice 80/987 vztahuje na pohledávky zaměstnanců vyplývající z pracovních smluv nebo pracovních poměrů vůči zaměstnavatelům, kteří se nacházejí v platební neschopnosti ve smyslu čl. 2 odst. 1 této směrnice. Pro vymezení pojmů „zaměstnanec“ a „zaměstnavatel“ odkazuje čl. 2 odst. 2 této směrnice na vnitrostátní právo. Konečně odstavec 2 uvedeného článku 1 stanoví, že členské státy mohou výjimečně a za určitých podmínek vyloučit z oblasti působnosti uvedené směrnice určité kategorie zaměstnanců uvedené v příloze této směrnice (rozsudek Francovich a další, C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 13).
- 33 Jak rozhodl Soudní dvůr, z těchto ustanovení vyplývá, že osoba spadá do působnosti směrnice 80/987, pokud je v postavení zaměstnance podle vnitrostátního práva a nespadá pod jednu z výjimek stanovených v čl. 1 odst. 2 této směrnice a pokud se zaměstnavatel této osoby nachází v platební neschopnosti ve smyslu článku 2 uvedené směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek Francovich a další, C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 14).
- 34 Co se týče posledně uvedené podmínky, ze znění čl. 2 odst. 1 směrnice 80/987 vyplývá, že taková „platební neschopnost“ vyžaduje, zaprvé aby právní a správní předpisy dotčeného členského státu stanovily řízení o majetku zaměstnavatele, jehož účelem je kolektivní uspokojení pohledávek věřitelů, zadruhé aby v rámci tohoto řízení bylo možné zohlednit pohledávky zaměstnanců vyplývající z pracovních smluv nebo pracovních poměrů, zatřetí aby bylo navrženo zahájení řízení a začtvrté aby orgán příslušný na základě výše uvedených vnitrostátních předpisů buď rozhodl o zahájení řízení, nebo konstatoval konečné zavření podniku nebo provozovny zaměstnavatele a nedostatek volných aktiv opravňujících k zahájení řízení (viz rozsudek Francovich, C-479/93, EU:C:1995:372, bod 18).
- 35 Pokud jde dále o postavení zaměstnance, je třeba připomenout, že podle judikatury Soudního dvora musí být čl. 2 odst. 2 první pododstavce směrnice 80/987 vykládán ve světle sociálního cíle této směrnice připomenutého v bodě 30 tohoto rozsudku, takže členské státy nemohou výraz „zaměstnanec“ definovat podle vlastní volby tak, že by byl tento cíl ohrožen, a prostor pro uvážení, který mají členské státy za tímto účelem, je tak vymezen uvedeným cílem, který tyto státy musí respektovat (rozsudek Tümer, C-311/13, EU:C:2014:2337, body 42 a 43).
- 36 Co se týče věci v původním řízení, je třeba uvést, že je nesporné, že podle řeckého práva jsou námořníci najatí na základě smlouvy, o jaké se jedná v původním řízení, zaměstnanci.
- 37 A dále z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že společnost Panagia Malta Ltd byla předmětem rozsudku, kterým řecký soud prohlásil její úpadek. Uvedené rozhodnutí rovněž uvádí, že mzdové pohledávky žalobců v původním řízení nebyly z důvodu nedostatku zpeněžitelného majetku uspokojeny, třebaže byly v rámci řízení vedoucího k uvedenému úpadku přihlášeny.
- 38 S ohledem na výše uvedené je nesporné, že s výhradou ověření, že takoví zaměstnanci, o jaké se jedná v původním řízení, nejsou vyloučeni z působnosti směrnice 80/987 jako zaměstnanci, na které se vztahuje jiná forma záruky ve smyslu čl. 1 odst. 2 této směrnice, což je předmětem druhé předběžné otázky, jsou ostatní dvě podmínky, připomenuté v bodě 33 tohoto rozsudku, jejichž splněním podmiňuje směrnice 80/987 nárok na ochranu, kterou stanoví, v projednávaném případě splněny, takže na takové zaměstnance se tato ochrana v zásadě musí vztahovat.
- 39 Na rozdíl od toho, co tvrdí Evropská komise, se musí záruka mzdových pohledávek stanovená směrnicí 80/987 uplatnit bez ohledu na to, v jakých námořních vodách (teritoriální moře nebo výlučná ekonomická zóna členského státu nebo třetího státu nebo volné moře) mělo nakonec plout plavidlo, na kterém měli žalobci v původním řízení pracovat.

- 40 Uvedený orgán má nesprávně za to, že z rozsudků Mosbæk (C-117/96, EU:C:1997:415) a Everson a Barrass (C-198/98, EU:C:1999:617) může dovodit, že se tato záruka může na zaměstnance nacházející se v takové situaci, v jaké se nacházejí žalobci v původním řízení, vztahovat pouze pod podmínkou, že vykonávají činnost na území Řecka.
- 41 V prvním z těchto rozsudků totiž Soudní dvůr rozhodl, že v případě platební neschopnosti zaměstnavatele usazeného v jiném členském státě než v tom, na jehož území pracovník bydlí a vykonává zaměstnaneckou činnost, je záruční institucí příslušnou k úhradě mzdových pohledávek uvedeného zaměstnance v zásadě instituce místa usazení zaměstnavatele, který zpravidla přispívá na financování instituce (v tomto smyslu viz rozsudek Mosbæk, C-117/96, EU:C:1997:415, body 24 a 25). Ve druhém rozsudku Soudní dvůr upřesnil, že jinak tomu však je v situaci, kdy má zaměstnavatel více provozoven v několika členských státech a je třeba za účelem určení příslušné záruční instituce vedle místa provozovny zohlednit jako další kritérium místo činnosti pracovníků (rozsudek Everson a Barrass, C-198/98, EU:C:1999:617, body 22 a 23).
- 42 Je třeba konstatovat, že tyto dva rozsudky, které se týkají situací, kdy záruční instituce dvou členských států byly *a priori* příslušné k zajištění úhrady nesplacených pohledávek zaměstnanců, nemohou tezi, kterou hájí Komise, podpořit. Odpovědi Soudního dvora v těchto dvou rozsudcích totiž nijak nepředjímají to, zda v případě, že zaměstnavatel, který má skutečné sídlo v členském státě, najal pracovníky bydlící v tomto státě za účelem výkonu zaměstnání na plavidle, se na nesplacené mzdové pohledávky, které uvedení zaměstnanci případně mají vůči tomuto zaměstnavateli, musí vztahovat ochrana, kterou stanoví směrnice 80/987. Tato judikatura konkrétně nijak nevede k nutnosti omezit uvedenou ochranu podle statutu uvedených mořských oblastí z hlediska mezinárodního práva.
- 43 Kromě toho je v odpověď na pochybnosti vyjádřené předkládajícím soudem nutné upřesnit, že závěr uvedený v bodě 38 tohoto rozsudku nemůže být dotčen žádnou ze skutečností zmíněných uvedeným soudem v jeho otázce a souvisejících se skutečnostech, že pracovní smlouvy dotčené v původním řízení se řídí právem třetího státu, s okolností, že loď, na které měli žalobci v původním řízení pracovat, pluje pod vlajkou tohoto třetího státu, se skutečností, že zaměstnavatel má statutární sídlo v tomto třetím státě, či s okolností, že dotčený členský stát nemůže od takového zaměstnavatele požadovat, aby přispíval na financování záruční instituce uvedené v čl. 3 odst. 1 směrnice 80/987.
- 44 Pokud jde zaprvé o smluvní ujednání, že smlouvy dotčené v původním řízení se řídí právem třetího státu, je třeba uvést, že žádost o úhradu ekvivalentu nesplacených mzdových pohledávek adresovanou zaměstnancem záruční institucí je třeba odlišovat od žádosti takového zaměstnance určené zaměstnavateli nacházejícímu se v platební neschopnosti, směřující k úhradě takových pohledávek (v tomto smyslu viz rozsudek Visciano, C-69/08, EU:C:2009:468, bod 41).
- 45 Jak právem uvedla Komise, účelem takové právní úpravy, o jakou se jedná v původním řízení, kterou se řídí podmínky, za nichž členský stát zaručuje úhradu nesplacených mzdových pohledávek v návaznosti na platební neschopnost zaměstnavatele, není upravovat smluvní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.
- 46 Z toho vyplývá – na rozdíl od toho, co tvrdí řecká vláda – že takové podmínky a taková žádost záruční instituci o úhradu nemohou spadat do působnosti práva rozhodného pro smlouvu ve smyslu článku 10 Římské úmluvy.
- 47 Zadruhé, pokud jde o okolnost, že loď, na které měli žalobci v původním řízení vykonávat činnost, plula pod vlajkou třetího státu, a skutečnost, že zaměstnavatel měl statutární sídlo v témže třetím státě, je nutné na prvním místě zdůraznit, jak bylo připomenuto v bodech 32 a 33 tohoto rozsudku, že kritéria, kterými směrnice 80/987 podmiňuje nárok osoby na ochranu, kterou zavádí, souvisejí v zásadě s postavením této osoby jako zaměstnance a s okolností, že zaměstnavatel je předmětem řízení, jehož účelem je kolektivní uspokojení pohledávek věřitelů na základě předpisů platných v členském státě.

- 48 Z ustanovení této směrnice, a zejména z jejího článku 1, který vymezuje oblast její působnosti, naproti tomu nevyplývá, že místo statutárního sídla zaměstnavatele, nebo vlajka, pod kterou plavidlo, na kterém jsou pracovníci zaměstnání, pluje, musí představovat kritéria, podle nichž se uvedené vymezení provede.
- 49 Nemůže zejména uspět argumentace řecké vlády, podle níž z čl. 1 odst. 3 směrnice 80/987, který stanoví, že tato směrnice se nevztahuje na Grónsko, vyplývá, že uvedená směrnice se použije pouze v případě existence pracovních poměrů zahrnujících výkon zaměstnanecké činnosti na území Unie, a nikoliv když je tato činnost vykonávána na plavidle plujícím pod vlajkou třetího státu.
- 50 Tuto nepoužitelnost směrnice 80/987 totiž vysvětluje, jak vyplývá z jejího čtvrtého bodu odůvodnění, skutečnost, že v důsledku zeměpisné polohy a struktury pracovních míst byl tehdy trh práce v Grónsku zásadně odlišný od ostatních oblastí ve Společenství. To však nemá vliv na otázku, zda situace námořníků bydlících v členském státě, kteří byli najati v posledně uvedeném státě k práci na lodi plující pod vlajkou třetího státu společností, která má skutečné sídlo v témže členském státě, spadá pod pracovní trh uvedeného členského státu, či nikoliv.
- 51 Stejně tak nelze přijmout ani argument uvedený italskou vládou, podle něhož okolnost, že první bod odůvodnění směrnice 80/987 odkazuje na nezbytnost vyrovnaného hospodářského a sociálního rozvoje ve Společenství, může vést k závěru, že mzdové pohledávky, které mají takoví pracovníci vůči takovému zaměstnavateli, musí být vyloučeny z oblasti působnosti ochrany zavedené uvedenou směrnicí. Stačí si totiž povšimnout, že za okolností věci v původním řízení, připomenutých v bodě 50 tohoto rozsudku, není nijak zjevné, čím by poskytnutí takové ochrany nepřispívalo k dosažení tohoto cíle vyrovnaného hospodářského a sociálního rozvoje nebo by s tímto cílem bylo v rozporu.
- 52 Na druhém místě je třeba uvést, že teze řecké vlády – podle níž okolnost, že dotčená loď plula pod vlajkou třetího státu, a skutečnost, že zaměstnavatel měl statutární sídlo v témže třetím státě, vedou k tomu, že taková situace, o jakou se jedná v původním řízení, nespadá obecně do působnosti *ratione loci* unijního práva, jelikož se nevztahuje na třetí státy – rovněž nemůže uspět.
- 53 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury pouhá okolnost, že k výkonu činností pracovníka dochází mimo území Unie, nestačí k nepoužití unijních právních norem týkajících se volného pohybu pracovníků, pokud si pracovní poměr zachovává k území Unie dostatečně úzkou vazbu (viz zejména rozsudek Bakker, C-106/11, EU:C:2012:328, bod 28 a citovaná judikatura).
- 54 Pokud jde o věc v původním řízení, je třeba uvést, že pracovní poměr mezi žalobci v původním řízení a jejich zaměstnavatelem vykazuje různé vazby na území Unie. Uvedení žalobci totiž uzavřeli pracovní smlouvu na území státu, ve kterém bydlí, se zaměstnavatelem, jehož platební neschopnost byla následně prohlášena soudem uvedeného členského státu z důvodu, že tento zaměstnavatel provozoval v tomto státě podnikatelskou činnost a měl tam skutečné sídlo.
- 55 Co se týče takové záruky, jakou zavádí směrnice 80/987 a za kterou jsou odpovědné členské státy, a s ohledem zejména na sociální cíl této směrnice připomenutý v bodě 30 tohoto rozsudku, takové okolnosti ukazují na existenci dostatečně úzké vazby mezi dotčenými pracovními poměry a územím Unie.
- 56 Vzhledem k tomu, že předkládající soud odkazuje ve svém rozhodnutí na články 91, 92 a 94 ÚMP, jakož i na rozsudek Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453), a řecká vláda tvrdí, že z uvedených ustanovení vykládaných ve světle této judikatury vyplývá, že by byla porušena, kdyby směrnice 80/987 měla být vykládána v tom smyslu, že jí zavedená ochrana se vztahuje na pracovníky zaměstnané společností se statutárním sídlem ve třetím státě na plavidle plujícím pod vlajkou tohoto třetího státu, je na třetím místě třeba uvést následující upřesnění.

- 57 Soudní dvůr v bodě 13 rozsudku Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453) nejprve připomněl, že podle mezinárodního práva má loď v zásadě pouze jednu státní příslušnost, a sice státní příslušnost státu, v němž je registrována, a poté v bodě 16 uvedeného rozsudku rozhodl, že s lodí již registrovanou ve třetím státě tedy nelze pro účely čl. 6 odst. 1 písm. b) nařízení Rady (EHS) č. 3094/86 ze dne 7. října 1986 o některých technických opatřeních pro zachování rybolovných zdrojů (Úř. věst. L 288, s. 1) zacházet jako s lodí plující pod vlajkou členského státu z důvodu, že toto plavidlo má k tomuto členskému státu skutečné pouto.
- 58 V témže rozsudku Soudní dvůr nejprve uvedl, že právo použitelné na činnost posádky nezávisí na státní příslušnosti členů této posádky, nýbrž na státě, v němž je loď registrována, a případně na mořské oblasti, ve které se tato loď nachází, a poté rovněž konstatoval, že tento čl. 6 odst. 1 písm. b) nelze použít na velitele a ostatní členy posádky pouze z tohoto důvodu, že jsou státními příslušníky členského státu (viz rozsudek Poulsen a Diva Navigation, C-286/90, EU:C:1992:453, body 18 a 20).
- 59 Konečně poté, co zdůraznil, že uvedený čl. 6 odst. 1 písm. b) nelze použít na loď registrovanou ve třetím státě, zaprvé když je na volném moři, jelikož tam taková loď podléhá v zásadě pouze právu její vlajky, zadruhé když pluje ve výlučné ekonomické zóně členského státu, jelikož tam požívá svobody plavby, ani zatřetí když proplouvá teritoriálními vodami členského státu, jelikož tím vykonává právo pokojného proplutí, Soudní dvůr naproti tomu rozhodl, že takové ustanovení na ni lze použít, když se nachází ve vnitřních vodách, nebo konkrétně v přístavu členského státu, kde v zásadě podléhá plně jurisdikci tohoto státu (viz rozsudek Poulsen a Diva Navigation, C-286/90, EU:C:1992:453, body 22 až 29).
- 60 Je však třeba připomenout, že čl. 6 odst. 1 písm. b) nařízení č. 3094/86 stanovil, pokud jde o určité rybolovné zdroje, že i když byly uloveny mimo vody pod svrchovaností nebo jurisdikcí členských států, nesmějí být ponechány na plavidle nebo překládány na jiné plavidlo, vykládány na pevninu, převáženy, skladovány, prodány, vystaveny nebo nabízeny k prodeji, ale musejí být ihned vhozeny zpátky do moře.
- 61 Na rozdíl od nařízení č. 3094/86 se směrnice 80/987 nezabývá úpravou činnosti prováděné prostřednictvím plavidla posádkou nacházející se na jeho palubě, jako je lov, skladování, přeprava, vykládání na pevninu nebo prodej rybolovných zdrojů, nýbrž pouze každému členskému státu ukládá, aby zaměstnancům – mimo jiné těm, kteří byli dříve zaměstnáni na palubě plavidla – zaručil úhradu jejich nesplacených mzdových pohledávek poté, co v případě jejich zaměstnavatele byla v tomto členském státě prohlášena platební neschopnost.
- 62 V tomto ohledu se přitom nejeví, že by mezinárodní právo obsahovalo pravidla, která by vyhrazovala možnost zavést takový záruční mechanismus výlučně státu, pod jehož vlajkou plavidlo pluje, a vylučovalo uvedenou možnost u státu, na jehož území se nachází skutečné sídlo činnosti zaměstnavatele, jehož platební neschopnost konstatoval soud tohoto státu.
- 63 Tak tomu není obzvláště u čl. 92 odst. 1 a čl. 94 odst. 1 a 2 písm. b) ÚMP, na které odkazuje předkládající soud, nebo u dřívějších obyčejových norem, které tato ustanovení případně odrážejí.
- 64 Článek 92 odst. 1 ÚMP se totiž týká výlučné jurisdikce, kterou má stát „na volném moři“ nad plavidly plujícími pod jeho vlajkou.
- 65 Z článku 94 odst. 1 a 2 písm. b) ÚMP kromě toho vyplývá, že každý stát účinně uplatňuje svou jurisdikci a kontrolu ve správních, technických a sociálních záležitostech nad plavidly, která plují pod jeho vlajkou, a že každý stát uplatňuje jurisdikci podle svého vnitrostátního práva nad každým plavidlem plujícím pod jeho vlajkou a nad jeho velitelem, důstojníky a posádkou ve správních, technických a sociálních záležitostech, které se plavidla týkají.

- 66 Je přitom třeba uvést, že vytvoření takového mechanismu, se kterým počítá směrnice 80/987, v jehož rámci záruční instituce členského státu zajišťuje úhradu nesplacených mzdových pohledávek, které mají námořníci, již byli dříve zaměstnání na plavidle, vůči svému zaměstnavateli, v jehož případě prohlásil soud uvedeného členského státu platební neschopnost, nebrání státu vlajky takového plavidla uplatňovat plně jurisdikci nad tímto plavidlem nebo jeho posádkou v sociálních záležitostech týkajících se uvedeného plavidla, jak stanoví uvedená ustanovení ÚMP.
- 67 Zatřetí, a co se týče okolnosti, že v projednávaném případě není řecký stát schopen vyžadovat od zaměstnavatele placení příspěvků do záručního fondu ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 80/987, je třeba v první řadě uvést, že předkládací rozhodnutí neobsahuje vysvětlení důvodu takové nemožnosti.
- 68 Dále z čl. 5 písm. b) směrnice 80/987 vyplývá, že s příspěvkem zaměstnavatelů na financování záručních institucí se počítá, pokud toto financování není plně zajištěno orgány veřejné moci, takže podle systematiky uvedené směrnice vztah, který může existovat mezi povinností zaměstnavatele přispívat a zásahem záručního fondu, není nijak nezbytný.
- 69 Konečně je třeba uvést, že v projednávaném případě, a jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, mohl být úpadek společnosti Panagia Malta prohlášen řeckým soudem na základě řeckých právních předpisů právě s ohledem na okolnost, že tato společnost měla skutečné sídlo v Řecku. Jak přitom uvedl generální advokát v bodě 60 svého stanoviska, samotná okolnost, že řecký stát případně nestanovil ve svých právních předpisech, že taková společnost je povinna platit příspěvky, ani nezajistil, aby uvedená společnost dodržovala povinnost, kterou jí uvedené právní předpisy ukládají, nemůže vést k tomu, že dotčení pracovníci budou zbaveni ochrany, kterou zavádí směrnice 80/987.
- 70 V posledně uvedeném ohledu je třeba připomenout, že čl. 5 písm. c) uvedené směrnice výslovně stanoví, že povinnost institucí uhradit pohledávky je nezávislá na splnění povinnosti přispívat na financování.
- 71 Vzhledem ke všemu výše uvedenému je třeba na první otázku odpovědět tak, že směrnice 80/987 musí být vykládána v tom smyslu, že s výhradou případného uplatnění čl. 1 odst. 2 této směrnice námořníci bydlící v členském státě, které najala v tomto státě společnost, jež má statutární sídlo ve třetím státě, ale jejíž skutečné sídlo je v uvedeném členském státě, jako zaměstnance k práci na palubě výletní lodi ve vlastnictví této společnosti plující pod vlajkou uvedeného třetího státu na základě pracovní smlouvy, podle níž je rozhodným právem právo tohoto třetího státu, musí mít poté, co byl na uvedenou společnost soudem dotčeného členského státu v souladu s jeho právními předpisy prohlášen úpadek, v souvislosti s nesplacenými mzdovými pohledávkami, které mají vůči této společnosti, nárok na ochranu upravenou uvedenou směrnicí.

Ke druhé otázce

- 72 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 1 odst. 2 směrnice 80/987 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě pracovníků nacházejících se v takové situaci, jako je situace žalobců v původním řízení, představuje „ochranu, která je rovnocenná ochraně vyplývající z této směrnice“, ve smyslu uvedeného ustanovení, taková ochrana, jakou stanoví článek 29 zákona 1220/1981 v případě opuštění námořníků v zahraničí.
- 73 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle čl. 1 odst. 2 směrnice 80/987 „členské státy mohou výjimečně vyloučit z oblasti působnosti této směrnice pohledávky některých zaměstnanců z důvodu zvláštní povahy pracovní smlouvy nebo pracovního poměru zaměstnanců nebo z důvodu existence jiné formy záruky, jež poskytuje zaměstnancům ochranu, která je rovnocenná ochraně vyplývající z této směrnice“, přičemž seznam kategorií dotčených zaměstnanců je uveden v příloze uvedené směrnice.

- 74 Bod II tohoto seznamu, který jmenuje „[z]aměstnanc[e]“ požívající jiné formy záruk“, zahrnuje v případě Řecké republiky posádky námořních plavidel.
- 75 Kromě toho Soudní dvůr již rozhodl, že jak z účelu směrnice 80/987, jejíž snahou je zajistit minimální ochranu všem zaměstnancům, tak z výjimečného charakteru možnosti vyloučení stanovené v čl. 1 odst. 2 vyplývá, že za „rovnocennou“ ve smyslu tohoto ustanovení může být považována pouze ochrana, která třebaže je založena na systému, jehož podrobnosti se liší od těch, které jsou stanoveny směrnicí 80/987, zajišťuje zaměstnancům základní záruky definované touto směrnicí (rozsudek Komise v. Řecko, C-53/88, EU:C:1990:380, bod 19).
- 76 Co se týče článku 29 zákona 1220/1981, je třeba uvést, jak zdůrazňuje předkládající soud ve své otázce, že ochrana zavedená podle uvedeného ustanovení se uplatní pouze v případě opuštění námořníků v zahraničí, a nikoliv na základě platební neschopnosti zaměstnavatele, jak vyžaduje směrnice 80/987.
- 77 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že zaměstnavatel může být v platební neschopnosti ve smyslu směrnice 80/987, aniž by námořníci, které najal, byli opuštěni v zahraničí za podmínek stanovených uvedenými vnitrostátními ustanoveními.
- 78 Z toho plyne, že za takové situace, jaká přesně odpovídá situaci pracovníků dotčených v původním řízení, tato ustanovení nepočítají s úhradou nesplacených pohledávek pracovníků, což je záruka, která představuje, jak vyplývá zejména z prvního bodu odůvodnění uvedené směrnice, základní cíl této směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek Komise v. Řecko, C-53/88, EU:C:1990:380, bod 20).
- 79 Za těchto podmínek nezajišťuje předmětné vnitrostátní ustanovení pracovníkům nacházejícím se v takové situaci, jako žalobci v původním řízení, ochranu rovnocennou ochraně vyplývající ze směrnice 80/987.
- 80 Na druhou otázku je tedy třeba odpovědět tak, že čl. 1 odst. 2 směrnice 80/987 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě pracovníků nacházejících se v takové situaci, jako je situace žalobců v původním řízení, nepředstavuje „ochranu, která je rovnocenná ochraně vyplývající z této směrnice“, ve smyslu uvedeného ustanovení, taková ochrana, jakou stanoví článek 29 zákona 1220/1981 v případě opuštění námořníků v zahraničí.

K nákladům řízení

- 81 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

- 1) Směrnice Rady 80/987/EHS ze dne 20. října 1980 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele musí být vykládána v tom smyslu, že s výhradou případného uplatnění čl. 1 odst. 2 této směrnice námořníci bydlící v členském státě, které najala v tomto státě společnost, jež má statutární sídlo ve třetím státě, ale jejíž skutečné sídlo je v uvedeném členském státě, jako zaměstnanci k práci na palubě výletní lodi ve vlastnictví této společnosti plující pod vlajkou uvedeného třetího státu na základě pracovní smlouvy, podle níž je rozhodným právem právo tohoto třetího státu, musí mít poté, co byl na uvedenou společnost soudem dotčeného členského státu v souladu s jeho právními předpisy prohlášen úpadek, v souvislosti s nesplacenými mzdovými pohledávkami, které mají vůči této společnosti, nárok na ochranu upravenou uvedenou směrnicí.

- 2) Článek 1 odst. 2 směrnice 80/987 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě pracovníků nacházejících se v takové situaci, jako je situace žalobců v původním řízení, nepředstavuje „ochranu, která je rovnocenná ochraně vyplývající z této směrnice“, ve smyslu uvedeného ustanovení, taková ochrana, jakou stanoví článek 29 zákona 1220/1981, který doplňuje a mění předpisy o řídicím orgánu přístavu Pireus, v případě opuštění námořníků v zahraničí.

Podpisy.